

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas lielpilsētu teritorijas — sociālā un ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni"

(2007/C 168/02)

ES prezidentvalsts Vācijas uzdevumā Transporta, valsts pasūtījuma būvdarbu un pilsētplānošanas federālā ministrija 2006. gada 7. novembrī pieprasīja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par tematu "Eiropas lielpilsētu teritorijas — sociālā un ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni"

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, savu atzinumu pieņēma 2007. gada 20. martā. Ziņotājs — *van IERSEL* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 435. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 25. un 26. aprīlī (2007. gada 25. aprīļa sēdē), nevienam nebalsojot pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

Šis atzinums papildina atzinumu ECO/120 par tematu "Lielpilsētu teritorijas — sociālā un ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni" ⁽¹⁾. Ar 125 balsīm par, 0 balsīm pret un 5 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi.

objektīvākas. Ministru konferencēs par lielpilsētu teritorijām piedalījās valsts un reģionālā līmeņa iestādes.

1.1 Pēdējo 50 gadu laikā Eiropas telpā ir notikušas izmaiņas, ko vēl jo vairāk paātrina globalizācija, ievērojami ietekmējot tādus Eiropas centrus kā lielpilsētu teritorijas ⁽²⁾. Tās ir visizdevīgākajā situācijā, lai risinātu problēmas un veiksmīgāk izmantotu iespējas, ko sniedz minētās pārmaiņas.

1.6 Komisijas izstrādātā pilsētu politika un Padomes Teritoriālās programmas projekts ir solis uz priekšu. Tajās ir noteiktas vadlīnijas tālejošai pilsētu politikai. Programmā uzsvērtas dažas specifiskas lielpilsētu iezīmes. EESK tomēr secina, ka šajā jautājumā Teritoriālās programmas projekts vēl ir pārāk nenoteikts.

1.2 EESK uzskata, ka Padomei un Komisijai ir vispusīgi jānovērtē lielpilsētu teritoriju attīstība un valstu iniciatīvas, kā arī jāizstrādā vispārīgas pamatnostādnes šajā jomā. Veiksmīgi strukturēts dialogs Eiropas līmenī piešķirs valstu pieejām kopīgu perspektīvu, kas savukārt varētu rosināt reģionālos dalībniekus.

1.7 Neskatoties uz atšķirīgajām valstu struktūrām un pieejām, lielajiem pilsētu reģioniem tomēr ir kopīgas problēmas un mērķi.

1.3 EESK uzskata, ka veiksmīgāk strukturētas debātes par un starp Eiropas lielpilsētu teritorijām varētu sekmēt to, lai šie reģioni paši veiksmīgi īstenotu Lisabonas un Gotenburgas stratēģijas, un tas būtu jāatspoguļo Nacionālajās reformu programmās.

1.8 Lielpilsētu teritoriju līdzsvarotu attīstību kavē identitātes un atbilstošas pārvaldības trūkums. Pastāvošās administratīvās struktūras bieži vien ir novecojušas. Tās kavē elastīgu pielāgošanos.

1.4 EESK secina, ka pēdējos gados ir uzsāktas un turpinās plašas debātes. Attiecībā uz lielpilsētu saikni ar Lisabonas stratēģiju šobrīd lielāka uzmanība tiek pievērsta lielpilsētu sociālai un ekonomiskai ietekmei. Tas ir solis uz priekšu.

1.9 Lielpilsētu teritoriju veiksmīgai attīstībai ir nepieciešami pasākumi vairākos līmeņos — valsts, reģionālajā un pilsētas līmenī; šo pasākumu īstenošanas priekšnoteikums ir decentralizētu struktūru leģitimitāte, un tie sekmēs arī privātā sektora un nevalstisko struktūrvienību iniciatīvas.

1.5 Vairāku valstu un reģionu valsts iestādes, kā arī privātais sektors un pilsoniskā sabiedrība cenšas radīt apstākļus lielpilsētu teritoriju ilgtspējīgai attīstībai un nodrošināt to konkurētspēju Eiropā un pasaulē. Ievēribas cienīga ir, piemēram, attīstība Vācijā. Augstskolu un federālajā līmenī veiktie pētījumi padara debātes

1.10 EESK atkārtoti secina, ka attiecībā uz lielpilsētu teritorijām trūkst Eiropas mērogā salīdzināmu datu sociālajā, ekonomiskajā un vides jomā. EESK uzskata, ka, lai papildinātu informāciju par katru reģionu un sekmētu attiecīgo lielpilsētu iesaistīti pušu mobilizāciju, Eiropas un valsts līmenī ir jāizstrādā ikgadējs novērtējums par Eiropas lielpilsētu reģionu gūtajiem rezultātiem ekonomikas, sociālajā un vides jomā.

⁽¹⁾ OVC 302, 7.12.2004, 101. lpp.

⁽²⁾ Ir jāievēro atšķirība starp "lielpilsētām" un "lielpilsētu teritorijām". Parasti ar "lielpilsētu" saprot ļoti lielu pilsētu vai aglomerāciju, bet ar "lielpilsētu teritoriju" — teritoriju, kurā ietilpst ļoti liela pilsēta vai lielas policentriskas pilsētas ar tās apkārtnē esošajām pašvaldībām un lauku teritorijām. Lielpilsētu teritoriju platība ir lielāka nekā lielpilsētu platība.

2. Ieteikumi.

2.1 Lai veicinātu uz objektīvu novērtējumu pamatotas Eiropas līmeņa debates, EESK aicina Komisiju sagatavot Zaļo grāmatu par lielpilsētu teritorijām, kas papildinātu Teritoriālo programmu un kohēzijas stratēģiskās pamatnostādnes.

2.2 EESK aicina apkopot lielpilsētu problēmas un mērķus, kā arī dalībvalstu pieredzi un praksi kopīgā Eiropas perspektīvā un izplatīt paraugprakses.

2.3 EESK uzskata, ka Komisijai ir jāpieņem politisks lēmums, ar kuru Eurostat birojam noteiktu pienākumu katru gadu apkopot uzticamus un salīdzināmus datus par visām Eiropas Savienības lielpilsētu teritorijām un ka jāpiešķir Eurostat birojam papildu finansējums jaunā pienākuma izpildei.

2.4 Lai nodrošinātu iespējami ātru Eurostat uzdevuma izpildi, EESK ierosina uzticēt ORATE vai kādai citai kompetentai organizācijai izstrādāt eksperimentālu pētījumu nolūkā pārbaudīt dažādas iespējamās metodes lielpilsētu teritoriju noteikšanai, izmantojot kopīgus kritērijus un izstrādāt ierobežotu sarakstu par 1995.–2005. gada datiem attiecībā uz lielpilsētu teritorijām, kuru iedzīvotāju skaits pārsniedz 1 miljonu, un kuru apkopšanu varētu uzsākt nekavējoties, tostarp, izmantojot, pieejamo sīko informāciju, kas iegūta no Eiropas pētījumiem darbaspēka jomā⁽³⁾.

3. Pamatojums.

3.1 EESK 2004. gada atzinumā vērsa uzmanību uz lielpilsētu teritoriju sociālo un ekonomisko ietekmi⁽⁴⁾, kas pēc EESK domām netika pienācīgi novērtēta.

3.2 Minētā atzinuma mērķis bija pievērst Kopienas iestāžu uzmanību pastāvīgai un dažkārt ļoti lielai iedzīvotāju un uzņēmējdarbības koncentrācijai lielpilsētu teritorijās Eiropā un pasaulē.

3.3 EESK 2004. gada atzinumā aicina iekļaut Eiropas lielpilsētu attīstību Kopienas darba plānā. EESK bija viena no pirmajām, kas uzvēra lielpilsētu nozīmes un Lisabonas stratēģijas īstenošanas tiešo saikni. Lielpilsētu teritorijas ir pasaules tautsaimniecības laboratorijas. Tās ir ekonomikas virzītājspēks, kā arī radošu iniciatīvu un inovācijas centri.

⁽³⁾ Pirmais veiksmīgais eksperiments īstenots 2000. gadā INTERREG II C programmas ietvaros. Tas bija veltīts 14 Z–R Eiropas lielpilsētu teritorijām. Tā ir atsauce uz GEMACA pētījumu.

⁽⁴⁾ Atzinums par tematu "Lielpilsētu teritorijas — sociālā un ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni", OV C 302, 07.12.2004., 101.lpp.

3.4 Vienlaikus lielpilsētās koncentrējas galvenajās problēmas, kas Eiropai būs jārisina tuvāko gadu laikā. Tajās novērojamas tādas parādības kā nabadzība, sociālā atstumtība un telpiskā segregācija, kas rada sekas nodarbinātības un (starptautiskās) noziedzības jomā⁽⁵⁾.

3.5 Lielpilsētu ietekmi palielina arvien plašāka visāda veida apmaiņa to starpā kā Eiropas, tā arī pasaules līmenī. Tīkli, kuros iesaistījās lielpilsētas, sekmē Eiropas integrācijas nostiprināšanu.

3.6 Minētajā atzinumā EESK secina, ka trūkst salīdzināmu novērtējumu, kas pietiekamā mērā atspoguļo lielpilsētu priekšrocības, trūkumus, problēmas un iespējas.

3.7 Šī iemesla dēļ EESK 2004. gadā īpaši uzsvēra nepieciešamību definēt Eiropas lielpilsētu teritorijas, apkopot atbilstošus un salīdzināmus datus, tai skaitā Lisabonas stratēģijas galvenos rādītājus, par katru lielpilsētu.

3.8 Zināšanu ekonomika un dažādi sabiedrības izveidotie tīkli piesaista lielpilsētām arvien vairāk personu un uzņēmumu. Dažās dalībvalstīs valsts un reģionālajā līmenī ir uzsāktas plašas debates par politiku, kas īstenojama lielpilsētu un to pārvaldības jomā. Atsevišķos gadījumos debatēm seko konkrēti augšupēji un lejupēji pasākumi.

4. Komisijas atbilde 2004. gadā.

4.1 EESK 2004. gadā aicināja Komisiju izstrādāt integrētus novērtējumus, iesaistot visus attiecīgos komisārus, un regulāri sniegt ziņojumus par lielpilsētu teritoriju sociālo un ekonomisko stāvokli, kā arī par to vietu Eiropas mērogā. Tas palīdzētu labāk novērtēt lielpilsētu priekšrocības un to vājās vietas piemērotu politiku izstrādei un paraugpraksi izplatīšanas veicināšanai.

4.2 Atbildot uz EESK ieteikumiem, Komisija "piekrīt gan EESK secinājumam par lielpilsētu teritoriju noteicošo lomu Lisabonas stratēģijas mērķu īstenošanā, gan arī secinājumam par uzticamu un salīdzināmu datu par šīm teritoriālajām struktūrām trūkumu Eiropas līmenī"⁽⁶⁾.

4.3 Neskatoties uz šo vienprātīgo secinājumu, Komisija tomēr nav izstrādājusi mērķtiecīgāku un integrētāku pieeju lielpilsētu teritoriju jautājumā. Pakāpeniski tiek īstenota pilsētu politika, bet tās ietvaros nav nošķirtas "pilsētas" un "lielpilsētu teritorijas". Statistikas biroju sniegtie dati ir nepilnīgi un ne vienmēr salīdzināmi Eiropas mērogā, jo tie ir apkopoti atbilstoši valsts kritērijiem.

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Imigrācija ES un integrācijas politikas — vietējās un reģionālās pārvaldes iestāžu sadarbība ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām", OV C 318, 23.12.2006., 128. lpp.

⁽⁶⁾ Atsauce uz Komisijas Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta atbildi uz EESK pašiniciatīvas atzinumu par tematu "Lielpilsētu teritorijas — sociālā un ekonomiskā ietekme uz Eiropas nākotni", OV C 302, 07.12.2004., 101. lpp.

5. Valsts līmeņa debātes un iniciatīvas.

5.1 Nesen valstu un reģionālajā līmenī ir uzsāktas vairākas iniciatīvas, kas plaši atspoguļo lielpilsētu attīstību. Minētajās iniciatīvās bieži izmantoti dažādi pasākumi, lai sekmētu infrastruktūru, teritorijas plānošanas, tautsaimniecības un sociālo aspektu harmoniskāku attīstību, kā arī starppilsētu transporta un telekomunikāciju infrastruktūru izstrādi. Turpmāk minēti vairākās valstīs uzsāktu iniciatīvu piemēri. Minētie piemēri, protams, nav izsmeljoši.

5.1.1 Kopš 1993. gada **Vācijā** uzsāktas plašas debātes par lielpilsētu teritorijām. Akadēmisko pētījumu un debāšu mērķis bija objektīvi un piemērotā veidā izveidot lielpilsētu funkciju sarakstu un noteikt šīs funkcijas atbilstoši minētajam sarakstam.

5.1.1.1 Vācijā veiktajā pētījumā tradicionālo pieeju pilsētu pašvaldību un federālo zemju kartei nomainīja jauna pieeja, ieviešot Vācijas kartē jaunus modeļus ("Leitbilder") jeb vadošos attēlus. Pamatojoties uz 1992. un 1995. gadā pieņemtajām vadlīnijām un rīcības plāniem teritorijas plānošanas jomā, kurās uzsvērts lielpilsētu teritoriju nozīmīgums un uzdevumi, un saskaņā ar valsts un federālo zemju Ministru konferences 2006. gada 30. jūnija lēmumu par teritorijas plānošanu, Vācijā ir izveidoti vienpadsmit lielpilsētu reģioni. Pirmā šāda veida Ministru konference notika 2003. gadā.

5.1.1.2 Vācijas lielpilsētu reģionu kartē saskatāma pastāvošā administratīvā iedalījuma neatbilstība lielpilsētu reģionu ģeogrāfiskajām robežām. Piemēram, Nirnbergas lielpilsētas reģionā ietilpst Nirnbergas pilsēta un apkārtnējo pilsētu un lauku pašvaldības. Citi lielpilsētu reģioni, piemēram, Frankfurtes/Reinas/Mainas un Hamburgas — daļēji sedz vairākas federālās zemes. Minhēnes un Rūras lielpilsētu reģioni savukārt ir vienas federālās zemes sastāvā. Vairākos gadījumos jau pastāv tematisks iedalījums reģionos, piemēram kultūras, sporta, ilgtspējības un ainavu jomā. Visos minētajos gadījumos teritorijas ietver gan lielpilsētas un mazpilsētas, gan arī lauku rajonus. Šādā veidā var skaidri noteikt minēto lielpilsētu teritoriju robežas.

5.1.1.3 Īpaši pasākumi valsts līmenī (vēl) nav paredzēti. Lielpilsētu teritorijas tika aicinātas noteikt to specifiku un aizstāvēt savas intereses. Šā pasākuma mērķis ir attīstīt Vācijas lielpilsētu teritorijas kā patstāvīgus dalībniekus Eiropas un starptautiskajā līmenī. Ar valsts politiku, piemēram, dzelzceļa vai gaisa satiksmes politikas, palīdzību varēs sniegt atbalstu lielpilsētu teritoriju mērķiem.

5.1.1.4 Lai nodrošinātu jaunās pieejas leģitimitāti, lielpilsētu teritorijas ir aicinātas izveidot demokrātiskas pārstāvības sistēmas, kas atbilst to specifikai un mērķim. Tās var brīvi noteikt šo sistēmu noteikumus, paredzot tiešas vēlēšanas kā, piemēram, Štutgartes reģionā, vai arī ar netiešu pilsētu un pašvaldību pārstāvību kā Nirnbergas reģionā.

5.1.1.5 Lielpilsētu teritoriju (kurām ir savas īpatnības) jomā apspriežamie un īstenojamie politiskie mērķi ir šādi: nodrošināt

kritisko masu konkurētspējas jomā, radīt apstākļus efektīvai pārvaldībai, skaidri noteikt pienākumu sadali, attīstīt policentrisku telpas plānojumu, rast pilsētplānojuma un lauku ainavu aizsardzības optimālu līdzsvarotību, attīstīt transporta infrastruktūras un nodrošināt mobilitāti, atbalstīt inovāciju un ekonomiskos klasterus, nodrošināt tehnoloģisko un dabas "risku" pārvaldību, piešķirt nepieciešamo finansējumu valsts ieguldījumiem, uzlabot starptautisko pieejamību un nodrošināt reģiona izaugsmi.

5.1.2 **Lielbritānijā** interese par lielpilsētu straujāku attīstību radās gadsimta sākumā. Valdības ziņojums par lielpilsētu teritoriju (izņemot Londonu (?)) konkurētspēju tika publicēts 2004. gadā. Ziņojumā izvirzītais mērķis bija radīt apstākļus "pilsētregiōnu" (city-regions) autonomijas stiprināšanai starptautiskajā līmenī. Taču referendumā par reģionālās asamblejas izveidošanu Ņūkāstlas reģionā negatīvā rezultāta dēļ iesāktais process tika bloķēts.

5.1.2.1 Šobrīd Lielbritānijā notiekošās debātes ir vēltītas kompetenču sadalei, pirmkārt, valsts un reģionālajā līmenī un, otrkārt, visblīvāk apdzīvoto reģionu, kas uzskatāmas par potenciālajām lielpilsētu teritorijām, pilsētu un pašvaldību starpā. Ideja par "pilsētregiōnu" izveidi vēl joprojām ir aktuāla. Neskatoties uz pašreiz notiekošo debāšu neviennozīmīgumu, drīzumā tiks publicēta Baltā grāmata un tiek gatavots jauns, uz atzītiem kritērijiem balstīts telpiskais iedalījums līdzīgi kā Vācijā.

5.1.2.2 Ir jānoskīr politiska decentralizācija un atbalsts lielpilsētu attīstībai. Minēto atbalstu raksturo elastīgums un pašvaldību apvienības, kas izveidotas ar mērķi kopīgi izmantot iespējas un risināt problēmas. Augšupējā iniciatīva *Northern Way* Lielbritānijas ziemeļu daļā (Mančestra, Liverpūle, Līdsa, Šefilda, Ņūkāsla un Jorka), ir viens no spilgtākajiem piemēriem. Šo izaugsmi raksturo vairākas vienošanās, kas noslēgtas lielpilsētas teritorijas robežās.

5.1.2.3 Vietējo un reģionālo iniciatīvu rezultātā īstenotā lejupejā pieeja ir nepieciešama tādēļ, ka vairākus stratēģiskus lēmumus var pieņemt tikai uz kopīgas vienošanās pamata. Šos lēmumus varēs iekļaut trīs programmās: Konkurētspējas programmā, kuras mērķis ir nodrošināt atbalstu reģioniem ar visaugstākajiem rādītājiem un reģioniem ar viszemākajiem rādītājiem, Sociālās kohēzijas programmā attiecībā uz atstumtajiem iedzīvotājiem, kā arī Vides programmā, kas ietver pasākumus dzīves kvalitātes uzlabošanai un dabas resursu saglabāšanai. Minētajās jomās lielpilsētu teritorijas tiek uzskatītas par visatbilstošāko ģeogrāfisko līmeni šo politiku īstenošanai.

(?) *Competitive Cities: where do the core cities stand?* (Ar *Core cities* apzīmē lielpilsētas, izņemot Londonu, jo īpaši tās, kas atrodas valsts Z-R daļā).

5.1.3 **Francijā** jautājums tiek apspriests kopš 1960. gada. Tā kā debašu politiskā dimensija netika pietiekami novērtēta, vēl pavisam neseno tika īstenots ļoti neliels skaits konkrētu pasākumu. Kopumā minētais politiskās dimensijas trūkums bija raksturīgs visai Eiropai.

5.1.3.1 Ministru delegācija Teritoriju plānošanas un konkurētspējas jomā (DIACT⁽⁸⁾) 2004. gadā aicināja izstrādāt lielpilsētu projektus, lai sekmētu lielpilsētu sadarbību un atbalstītu lielpilsētu reģionu ekonomisko izaugsmi. Žūrija, kuras sastāvā bija attiecīgo ministriju vadošie darbinieki un eksperti, atlasīja piecpadsmit vietējo pašvaldību sagatavotus lielpilsētu projektus. Projektus pilnveidoja 2006. gadā. Strukturējošu darbību veikšanai 2007. gadā tiks ieviesti lielpilsētu līgumi, kuriem piešķirts valsts finansiālais atbalsts. Ar šo iniciatīvu DIACT atzīst lielpilsētu reģionu izšķirošo lomu teritoriju konkurētspējas jomā.

5.1.4 **Itālijā**, tāpat kā **Spānijā**, reģionalizācija attīstās. Lai arī šī attīstība tieši neattiecas uz lielpilsētu teritorijām, tā tomēr rada jaunas (tiesiskas) iespējas lielpilsētu pārvaldībai.

5.1.4.1 Itālijā 1990. gadā pieņēma likumu, kurā ar lejupeju pieeju tika noteiktas 14 lielpilsētu teritorijas. Taču minētais likums netika piemērots. Ar jaunu likumu 1999. gadā tika atļautas augšupējās iniciatīvas lielpilsētu teritoriju izveidei. Vienīgā asambleja, kas apvieno 20 pašvaldības un kurai ir savs budžets, tika izveidota Boloņas reģionā. Visbeidzot, 2001. gada konstitucionālās reformas rezultātā tika izveidotas trīs lielpilsētu teritorijas ap Romu, Neapoli un Milānu. Neseno minētās reformas īstenošana tika izvēsta atkārtoti.

5.1.4.2 Spānijā teritoriālo debašu pamatā ir teritoriālā autonomija. Autonomajām pašvaldībām šajā jomā ir īpaša pieredze, jo to kompetencē ir arī lielpilsētu teritorijas. Vienlaicīgi ar lielpilsētu attīstības procesu notiek arī mērošanās spēkiem starp centrālo valdību, autonomajām pašvaldībām un lielpilsētu teritorijām kā, piemēram, Madride, Barselona un Valensija. Bilbao modelis ir īpašs, jo tā darbība no metropolizācijas viedokļa ir veiksmīga un to raksturo publiskā un privātā sektora partnerība.

5.1.4.3 Lielpilsētu teritoriju noteikšana neattiecas tikai uz lielajām valstīm, ne arī uz valstīm kā tādām. Visplašāk pazīstamās lielpilsētu teritorijas ir *Centrope* t.i. Vīnes, Bratislavas, Brno un Ģēras reģions, kas ietver četras valstis (!), kā arī Kopenhāģenas un Malmes (Dānija un Zviedrija) reģions. Abu minēto reģionu attīstība ir pozitīva. Nīderlandē šobrīd notiek plašas debates par Randstades reģiona vispiemērotāko pārvaldības modeli ar mērķi novērst administratīvo sadrumstalotību, kas kavē tās infrastruktūru un telpisko attīstību, kā arī sociālo un ekonomisko izaugsmi.

⁽⁸⁾ DIACT: Ministru delegācija Teritoriju plānošanas un konkurētspējas jomā.

5.1.5 Jaunajās dalībvalstīs novērojama līdzīga attīstība. Polijas valdība ir noteikusi zināmu lielpilsētu teritoriju vai "pilsētregionu" skaitu. Zīmīgs piemērs ir Katovices reģions, kas neseno ieguva specifisko lielpilsētas teritorijas statusu. Tomēr piemērotas reģionālās pārvaldības trūkuma dēļ pilsētu un lielpilsētu attīstība parasti notiek nekontrolēti un līdz ar to patvaļīgi. Tādēļ atsevišķas lielpilsētas pievēršas to valstu praksei un pieredzei, kurām raksturīgas decentralizētas politikas.

5.1.6 Tirdzniecības un rūpniecības kameras (TRK), jo īpaši galvaspilsētu un "pilsētregionu" TRK, kā atpazīstami un aktīvi uzņēmējdarbības jomas pārstāvji vietējā un reģionālā līmenī arī ir iesaistītas lielpilsētu attīstības procesā. Tās aktīvi piedalās attiecīgo teritoriju ekonomiskā un kultūras pievilcīguma un ietekmes veicināšanā, ievērojot dzīves kvalitātes un vides aizsardzības prasības.

6. Attīstība Eiropas līmenī.

6.1 ES līmenī Lisabonas stratēģijas īstenošana ir Barroso vadītās Komisijas prioritārais mērķis. Šajā darbā iesaistīti visi ES komisāri. Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts ir izvirzījis Lisabonas stratēģiju "jauna stila" reģionālās politikas centrā ar pilsētu attīstību kā tās vadošo nozari.

6.1.1 Lisabonas stratēģija un pilsētu attīstība ir prioritāra visos reģionos, kas iesaistīti Kopienas programmās. Šīs programmas nav īpaši paredzētas lielpilsētu teritorijām. Viena no nozīmīgākajām lielpilsētu teritorijām paredzētajām programmām ir URBACT⁽⁹⁾.

6.1.2 Papildus Reģionālās politikas ĢD, arī citu ģenerāldirektorātu, proti Pētniecības ĢD, Vides ĢD un Transporta ĢD īstenošanai īpašajām programmām bieži vien ir liela nozīme lielpilsētu skatījumā, jo arī tās arvien ciešāk ir saistītas ar Lisabonas stratēģijas mērķiem. Neskatoties uz to, ka tās tieši neskar lielpilsētas, visas programmas pilsētu attīstības veicināšanai attiecas arī uz lielpilsētām.

6.1.3 Padomes darba grupa 2006. gada jūnijā publicēja Teritoriālās programmas pirmo projektu⁽¹⁰⁾. Tajā skaidri atspoguļotas Eiropas sabiedrības urbanizācijas tendences. Taču arī šajā dokumentā nav skaidri nošķirtas pilsētas un lielpilsētu teritorijas.

⁽⁹⁾ Komisija pašreiz izstrādā rokasgrāmatu pilsētu jomā.

⁽¹⁰⁾ *The Territorial State and Perspectives of the European Union Document, Towards a Stronger European Territorial Cohesion in the Light of the Lisbon and Gothenburg Ambitions* (Teritoriju stāvoklis un perspektīvas Eiropas Savienībā — virzība uz Eiropas teritorijas lielāku kohēziju atbilstoši Lisabonas un Gēteborgas mērķiem), provizorisks projekts, 2006. gada 26 jūnijs.

6.2 Vairākas neformālas teritorijas plānošanas ministru padomes bija veltītas (lielo) pilsētu problēmām ⁽¹¹⁾. Spēkā esošā EK Līguma Vides sadaļas 175.2 punktā ⁽¹²⁾ noteikts, ka teritorijas plānošana ir ES kompetencē.

6.3 **Eiropas Parlaments** ⁽¹³⁾ uzsver, ka "pilsētās un aglomerātos vai pilsētu teritorijās koncentrēti 78 % Eiropas Savienības iedzīvotāju un šīs teritorijas ir vieta, kur koncentrējas problēmas, un vieta, kur veido nākotni". Parlaments uzskata, ka tām ir noteicošā loma reģionālajā attīstībā, kā arī Lisabonas un Gēteborgas mērķu sasniegšanā.

6.3.1 Eiropas Parlaments aicina visus Komisijas ģenerāldirektorātus, kas tieši vai netieši risina pilsētu jautājumus, saskaņot darbību, lai noskaidrotu konkrētas pilsētu problēmas ikvienā darbības jomā un lai kopīgi atspoguļotu īstenoto politiku pozitīvos rezultātus. Parlaments ierosina dienestu līmenī izveidot darba grupu un aicina uzsākt teritoriālo dialogu.

6.4 **Reģionu komiteja** arvien uzstājīgāk aicina Eiropas iestādes pievērst uzmanību problēmām, ar ko saskaras pilsētu reģioni. Komitejas secinājumos atspoguļotas tādas pašas bažas un principi kā EP un EESK izdarītajos secinājumos.

6.4.1 Reģionu komiteja uzsver stāvokli, kādā ir "funkcionālie reģioni" un partneru savstarpējā sadarbība, kas pārsniedz administratīvās — valsts, reģionu un vietējās robežas; šī sadarbība ir jāveicina ar Kopienas politiku palīdzību, izmantojot īpašus stimulējošus pasākumus, piemēram, plašu zonu izaugsmes stratēģisko projektu veicināšanu. Tostarp ir jāveido jauni lielpilsētu un pilsētu sadarbības tīkli un jānostiprina jau esošie, proti ar iniciatīvas *Interreg* III ietvaros īstenoto sadarbību, kas 2007.–2013. gadā saistībā ar teritoriālās sadarbības mērķi. ⁽¹⁴⁾ vērsīsies plašumā.

6.5 METREX ⁽¹⁵⁾ tīkla 2006. gada marta un septembra paziņojumos uzsvērts, ka ir jādefinē lielpilsētu teritorijas un jāiekļauj tās Eiropas Savienības Teritoriālajā programmā kā pamatsastāv-

⁽¹¹⁾ Pirmā Neformālā teritorijas plānošanas un iekšlietu ministru padome, kurā plaši apsprieda pilsētu problēmas, notika 2004. gada novembrī Roterdamā. Tai sekoja Neformālā padome "ES teritorijas stāvoklis un perspektīvas", kas notika 2005. gada maijā Luksemburgā. Nākamā Neformālā padome notiks 2007. gada maijā Leipcigā.

⁽¹²⁾ 175. pants

1. Padome saskaņā ar 251. pantā minēto procedūru, apspriedusies ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju, pieņem lēmumu par to, kā jārikojas Kopienai, lai sasniegtu 174. pantā minētos mērķus.

2. Atkāpjoties no šā panta 1. punktā paredzētās lēmumu pieņemšanas procedūras un neskarot 95. pantu, Padome pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu, Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju, ar vienprātīgu lēmumu

a) pieņem noteikumus, kam ir galvenokārt fiskāla iedaba;

b) paredz pasākumus, kas attiecas uz

- pilsētu un lauku plānošanu,
- zemes izmantošanu, neattiecinot tos uz atkritumsaimniecību un vispārējiem pasākumiem, kā arī pasākumus,
- kas attiecas uz ūdens resursu apsaimniekošanu;

c) paredz pasākumus, kas būtiski ietekmē dalībvalstu izvēli saistībā ar enerģijas avotiem un energoapgādes vispārējo struktūru.

⁽¹³⁾ Eiropas Parlamenta 2005. gada 13. oktobra Rezolūcija "Pilsētu dimensija paplašināšanās kontekstā", OV C 233, 28.09.2006., 127. lpp.

⁽¹⁴⁾ Reģionu Komitejas atzinums par tematu "Kohēzijas politika un pilsētas — pilsētu un aglomerāciju ieguldījums izaugsmē un darbavietu radīšanā reģionos", OV C 206, 29.08.2006., 17. lpp.

⁽¹⁵⁾ METREX — Eiropas Reģionu un lielpilsētu teritoriju tīkls (*The Network of European Metropolitan Regions and Areas*) ir apvienība, kuras sastāvā ir ap piecdesmit lielie pilsētu reģioni.

daļas. Tīkls ierosina apkopot Eiropas mērogā salīdzināmus datus par lielpilsētu teritorijām. Tas aicina Eiropas Komisiju sagatavot Zaļo grāmatu, kas ietver trīs galvenās sadaļas: ekonomisko konkurētspēju, sociālo kohēziju un vides aizsardzību. Paziņojumos pausts viedoklis, ka virkni nozīmīgu problēmu, ar ko saskaras Eiropa, proti, klimata pārmaiņas, iedzīvotāju novecošanās un imigrācija, var atrisināt veiksmīgi un integrētā veidā tikai ar lielpilsētu palīdzību. Visbeidzot, tajos pausts arī viedoklis par to, ka lielpilsētu teritorijām ir nozīmīga loma Lisabonas stratēģijas mērķu sasniegšanā, tostarp Eiropas konkurētspējas nodrošināšanā pasaules līmenī.

6.6 Pēdējos 15 gados ir strauji pieaudzis **Briselē pārstāvēto reģionu** skaits ⁽¹⁶⁾. Reģionu pārstāvētību organizētajās konferencēs lielpilsētu teritoriju attīstība un to gūtie rezultāti bieži vien ir viens no visplašāk apspriestajiem tematiem.

6.7 Viena no Briselē pārstāvētajām reģionu grupām izveidojās ar nosaukumu "Lisabonas reģioni".

6.8 Pēdējo gadu laikā ORATE programmas ietvaros ir apkopota plaša informācija, dati, rādītāji un ziņojumi par Eiropas reģioniem. Ņemot vērā to, ka reģionu administratīvās robežas nesakrīt ar lielpilsētu teritoriju robežām, šie kvalitatīvi izstrādātie dokumenti tomēr nesniedz lielpilsētu teritoriju izaugsmes, plānošanas un pārvaldības atbildīgajiem darbiniekiem pietiekamu informāciju un novērtējumu, kas nepieciešama, lai izstrādātu visatbilstošākās politikas lielpilsētu potenciāla pilnīgai izmantošanai.

6.9 Nolūkā apkopot uzticamus un salīdzināmus rādītājus par vairākām pilsētām ⁽¹⁷⁾, Reģionālās politikas ĢD un Eurostat uzsāka projektu "Pilsētvides novērtēšana" (*Urban Audit*). EESK atzinīgi novērtē tās veikumu datu par pilsētu teritorijām apkopošanā. Taču sniegtās informācijas parametri ierobežo tās plašu pielietojumu ⁽¹⁸⁾.

⁽¹⁶⁾ Briselē 1990. gadā bija pārstāvēti 20 reģioni, bet 2006. gadā — 199.

⁽¹⁷⁾ Pilsētas iedalītas 3 ģeogrāfiskos līmeņos: pilsētas centrs, plašāka pilsētas teritorija (LUZ) un piepilsētas teritorija. Pēc projekta vadītāju domām LUZ aptuveni atbilst funkcionālam pilsētu reģionam.

⁽¹⁸⁾ Salīdzinoši maz rādītāju ir par katras plašākas pilsētas teritorijas (LUZ) datiem vienā un tai pašā gadā. Tā kā LUZ ģeogrāfiskās robežas nosaka atbilstoši valsts kritērijiem, netiek nodrošināta datu salīdzināmība Eiropas līmenī. Minētās robežas vēl līdz šim nav publicētas. Dati ir novecojuši (jaunākie dati attiecas uz 2001. gadu). Šobrīd Eurostat rīcībā esošie līdzekļi, lai īstenotu šo vērienīgo projektu, kas ietver 27 valstis, 258 pilsētas, 260 LUZ un 150 rādītājus, ir acīmredzami nepietiekami.

7. Šobrīd notiekošās plašās debates.

7.1 EESK secina, ka debates par lielpilsētu teritorijām ir aktīvākas nekā pirms dažiem gadiem, galvenokārt divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, lielpilsētu skaita pieaugums pasaulē norāda, ka strauji veidojas jauna pilsētu organizācija⁽¹⁹⁾. Otrkārt, minētās debates saturiski bagātināja saiknstaru lielpilsētu izaugsmi ekonomiskajā, sociālajā un vides jomā un Lisabonas stratēģiju.

7.2 Visās dalībvalstīs, gan mazās un lielās, gan arī attīstītās un mazāk attīstītās, notika politiska un sociāla rakstura debates par vispārīgāko pieeju.

7.3 Minētās debates vispirms risinājās valstu līmenī. Tomēr iestādes bieži vien atzīst, ka atsevišķu lielpilsētu reālā dimensija pārsniedz attiecīgās valsts robežas. Jau tika minēti Kopenhāgenas un Malmes, Vīnes un Bratislavas, taču jāpiemin arī Francijas iestāžu noteiktās lielpilsētu teritorijas, proti, Mecas, Luksemburgas un Sārbrikenes, kā arī Lilles un Kurtrē aglomerācijas. Eiropas Savienībā pieaug pārrobežu reģionu — potenciālo lielpilsētu teritoriju skaits.

7.4 Neskatoties uz aktīvajām debatēm, kas norisinās pēdējos gados, EESK tomēr secina, ka jaunās struktūras vēl ir tikai sākotnējā attīstības posmā.

7.5 Vairumam pilsētu un lielpilsētu teritoriju, kas vēlas apliecināt savu nozīmi Eiropas un pasaules līmenī, ir tikai tām raksturīga situācija, ko atspoguļo valsts vai reģionālajā līmenī noteikti rādītāji, kas ne vienmēr ļauj aptvert attiecīgās teritorijas faktisko dimensiju. Tas daļēji izskaidrojams ar atšķirību starp lielpilsētu teritoriju un vienu vai vairākiem administratīviem reģioniem, kurā ietilpst minētā teritorija.

7.6 Neraugoties uz atšķirīgām valstu un reģionālajām pieejām, EESK saskata acīmredzamu problēmu kopību. Visplašāk apspriestie temati ir:

- lielpilsētu teritorijas vai "pilsētoreģiona", vai pilsētu un pašvaldību tīkla kritiskā masa;
- pilsētu un lauku teritoriju, kas veido lielpilsētas teritoriju, līdzsvars;
- lielpilsētu funkcijas;

- izglītība un apmācība;
- radošs darbs, pētniecība un inovācija;
- klasteri un uzņēmumu konkurētspēja starptautiskajā tirgū;
- ārvalstu ieguldījumu piesaiste un saņemšana;
- pamatinfrastruktūras, to finansēšana, publiskā un privātā sektora partnerība;
- transporta un telekomunikāciju tīkli, kas savieno lielpilsētas Eiropā un pasaulē;
- kultūras ietekme;
- kultūru daudzveidība sabiedrībā (imigrācija), nabadzības un atstumtības radītās problēmas;
- darbaspēka izmantošana un darbavietu radīšana;
- apstrādes rūpniecība un pakalpojumi ar augstu pievienoto vērtību;
- klimata pārmaiņas, energoefektivitāte, kaitīgas ietekmes mazināšana un atkritumu apsaimniekošana;
- ražošanas pārstrukturēšanas rezultātā radušos neizmantotu rūpniecisko zonu attīrīšana no piesārņojuma un to labiekārtošana;
- drošības uzlabošana, noziedzības un starptautiskā terorisma risku mazināšana;
- infrareģionālo teritoriju atšķirību mazināšana, centra un periferijas sadarbība;
- sarežģītā pārvaldības problēma.

7.7 Iedzīvotāji ne vienmēr jūtas piederīgi lielpilsētai. Eiropas lielpilsētu teritorijām trūkst politiskās leģitimitātes. Vecās administratīvās struktūras ir nepiemērotas, jo tās tika izveidotas citos vēsturiskos periodos, bet valstu valdības ir ļoti jutīgas attiecībā uz ieinteresēto pušu, jo īpaši esošo politisko un administratīvo teritoriālo struktūru, pretestību jaunajām struktūrām. Taču problēmas, ar ko saskaras lielpilsētu teritorijas, ir milzīgas. Lai tās atrisinātu un veiksmīgi pārvaldītu to attīstību, gandrīz visur ir jāievieš jauna pārvaldības forma.

Briselē, 2007. gada 25. aprīlī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ Šobrīd pasaulē pilsētu iedzīvotāju skaits pārsniedz 3 miljardus. Pagājušā gadsimtā bija tikai 16 lielpilsētas, kurās iedzīvotāju skaits pārsniedza 1 miljonu, bet pašreiz šādu lielpilsētu skaits ir pieaudzis līdz 400.